

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛҘАШ
НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ БОЛҘАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1957
МАЙ
9
ЧЕТВЕРГ
№ 92 (3804)
Өртөө 20 коп.

БОЛҘОЗ ТУДУУ (2 арын).
А. Дугермаа. — Т. Е. А. Т. Р.: «Кремльдин
кураторлары» (3 арын).
М. Чимбин. — Кызылжар койжу (3
арын).
С. Очур, Т. Сарыг-оол. — Аныктыарын
район фестивалы (3 арын).
П. Баранов. — Кызылжар чамдык шко-
ларында өткөзүлгөн белектер (3
арын).

К. В. Ворошиловтун Пекинге чоруп тур-
ганы (4 арын).
К. В. Ворошиловтун Индонезияга чо-
рупканы (4 арын).
К. В. Ворошиловтун Рангунда чеде бер-
гени (4 арын).
К. В. Ворошиловтун Джаварта чеде бер-
гени (4 арын).
Америкадан Норвегияга (4 арын).
Иорданияда реакциянын калчарааш-
каны (4 арын).

ССРЭ-нин Дээди Совединин чедиги сессиязы

ССРЭ-нин Дээди Совединин дөрткү чымынын чедиги сессиязы май 7-де Мос-
квада, Кремльдин Улуг Ордунга ачылган.

Эвилелдин Совединин Даргазы депутат П. П. Лобановтун даргалашканын-би-
ле эртеринин 10 шакта Эвилелдин Совединин хуралы болган. Националдар Со-
вединин Даргазы депутат П. Т. Комаровтун даргалашканын-биле хундускуну
12 шакта Националдар Совединин хуралы ачылган.

Палаталарын хуралдарында депутаттарын болгаш аалчыларын динимитиг
алыш чаксаашканын-биле утуктурган аштер Н. А. Булганин, Л. М. Каганович,
А. И. Кириченко, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин,
М. З. Сабуров, Г. Н. Жуков, Л. И. Брежнев, Н. А. Мухитдинов, Е. А. Фурцева, Ф. Р.
Козлов, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев олурганнар.

Чамдык сонгула округтарында талаа-биле үнгөн депутаттарын орунга
ССРЭ-нин Дээди Совединин депутаттарын сонгаанын дугайында мандат ко-
миссияларын илеткелерин палаталар диннаан.

Алдын болгаш чедиги сессияларын аразында үеде Эвилелдин Совединин
депутаттарын сонгуладалары үш сонгула округтарында болганын Эвилелдин Со-
вединин мандат комиссиянын даргазы депутат И. Д. Мустафеев диннаткан.
Москва хоорайнын № 7 Фрунзеский сонгула округуну талаа-биле депутат
Н. П. Бобровников, Москва областын № 32 Кунейский сонгула округуну та-
лаа-биле — В. И. Коротков, Украин ССР-нин № 489 Кременчугский сонгула ок-
ругуну талаа-биле — И. М. Приходько сонгутурган.

Сессия аразындагы үеде Националдар Совединин сонгуладалар Дагестан АССР-
нин № 447 Буйнакский сонгула округуну талаа-биле болган деп Националдар
Совединин мандат комиссиянын даргазы депутат И. Д. Назаренко илеткен. Ол
округ талаа-биле депутатка М. — С. И. Умаров сонгутурган.

Эвилелдин Совединин болгаш Националдар Совединин мандат комиссияларын
илеткелерин бир үн-биле балышан болгаш чак сонгутурган депутаттарын бүрүн
эргилерин бүрүдир бижиртерин чүүдүт деп санаан.

ССРЭ-нин Дээди Совединин чедиги сессиязынын дарааындагы хун айты-
рыларын палаталарын хуралдарына хүзөөп алган:

1. Улетирүү болгаш туудуру эргелеп башкарыш организастаар чорукту улам
ыйлай сайзырангайындар дугайы.

2. ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Чарыктарын бадылаары.

Ол ийи айтырыктарын Эвилелдин Совединин болгаш Националдар Сове-
динин кайи хуралдарына чуталашып көөрүн шийтирзеэн.

Майнын 7-де хундускуну 3 шакта Кремльдин Улуг ордунга Эвилелдин Со-
вединин болгаш Националдар Совединин каттышкан хуралы болган. Залда хей
аалчылар — бүтүргүлгелерин ажалашканын болгаш инженер-техниктиг ажалда-
чылары, министрстволарын удуруткуч ажалдачылары, эртерденер. Дипло-
маттыг корпустун жокаан долдунган, совет болгаш даштыкы корреспондентилер
база олуржун турар.

Дарганын столунда — ССРЭ-нин Дээди Совединин Эвилелдин Совединин Дар-
газы депутат П. П. Лобанов, палаталарын даргаларын ораалчылары.

Чазар жокаларын аштер Н. А. Булганин, Л. М. Каганович, А. И. Кириченко,
Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А.
Суслов, Н. С. Хрущев, Г. Н. Жуков, Л. И. Брежнев, Н. А. Мухитдинов, Д. Т. Шепилов,
Е. А. Фурцева, Н. М. Шверник, Ф. Р. Козлов, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н.
Поспелов оларын көзүлдүп келгенин депутаттар болгаш аалчылар динимитиг
алыш чаксаашканын-биле утуктааннар.

Пейлонун сенатору дөртү Вижесинге баштаан парламент төлөөлери хуралда
олуржун турар деп даргалашканын диннаткан. Олуржун тураларын өмүзөсүнден
аалчылар чүркетин ханызындан байыры П. П. Лобанов чедирген. Залга база ка-
тап алыш чаксаашканын динмипер үнгөн.

Улетирүү болгаш туудуру эргелеп башкарыш организастаар чорукту улам
ыйлай сайзырангайындар дугайында айтырыгы чуталашып көөрүнче ССРЭ-нин
Дээди Совединин илеткен.

Чамдык сонгула чымын-биле утукан СЭКП Төп Комитетинин Бирги секретары
депутат Н. С. Хрущевка илеткен кылыры-биле сөс берген.

Эш Н. С. Хрущевтун илеткелин депутаттар болгаш аалчылар үргүчүлдегит
алыш чаксаашканын-биле хей удуз үзө кирип турган.

Эш Н. С. Хрущевтун илеткелинин сонда Пейлонун парламент төлөөлөрүн
баштагы дөртү К. Вижесинге сөс берген. Пейлонун төлөөлөрүн парламент
иеткел болгаш уластарын өмүзөсүнден ССРЭ-нин Дээди Совединин депутатта-
рына ийи байыры ол чедирген болгаш совет чүркта база оң уластарына эс-
кекиктиг амыдалды, чечетелишинин болгаш тайбынны күтөөн.

Эвилелдин Совединин болгаш Националдар Совединин каттышкан хуралы оон-
биле доогулаан.

ССРЭ-нин Дээди Совединин сессиязы бөдүнүн ажылын майнын 8-те улам
чылаан.

(СЭТА).

Наракуль кеыштерин белектеринин чыл планын Таджик ССР хуусаа бетинде күүсеткен

Таджик ССР-нин кеде ажал-агый-
нын ажал-агый Октабрын соци-
алист Улуг революциянын 40 чыл
ойноту талептиг ужуражыр дөш дем-
сепшишкан, Наракуль кеыштер белектер-
инин чыл планын хуусаа бетинде күү-
сеткен.

Республиканын колхозтары болгаш сов-
хозтары майнын бирде турган байдал-
биле алмаша күрүнеге 168 муң кара-
куль кеыштерин азы эртерин чыдыш ол
үсинеги турганын бодаарга 35 муң ке-
сек хей кеыштерин дузаган.

Колхозтарын болгаш МТС-тернин каттышкан бригадалары

НОВОСИБИРСК. (СЭТА). Часык ажал-
дарын бүдүзүндө областын хей-хей
мураачы колхозтарында каттышкан
трактор-хому бригадаларын тургускан.
Новосибирск облуксомуна дарааы
Н. И. Жуковский СЭТА-нын корреспон-
дентин-биле беседазынча мынча деп
чуталаан:

«Бүш-ажалды мынчаар организаста-
ары улуг артык күштеринин облуксому-
нун чоруткан хынадамы бадыткан ту-
рар.

Чижалээрде, Новосибирск районун
«Чая амыдал» колхозунга каттышкан
бригада-биле кожа хому ажалдачыла-
ры болгаш трактористер ангы ажалдаш
турганнар. Чангыс-ай байдалдарга а-
гый-агый бригадалар гектардан-на 5
центнерден эвөөш дүжүттү ап турган, а
каттышкан бригаданын бодаарга ба-
ры 6 муң хей күш-хүннерин чарыдап
турган. Ол таарымчалыг дүжүлдүг
даланып алгаш, Новосибирск районун

хей-хей колхозтарына хому ажалда-
чылары трактористер-биле каттыш-
кан, Барышевский МТС-тин зоназын-
да колхозтарда трактор-хому брига-
даларына мал ажылын фермаларын ба-
за кирип турар.

Ол дөртө күш-ажалды организаста-
арын эвөөш бедик кеыри дөртөгү
практика бүтүрдүп турар. Баштайы
санаашканын бөдүзүр алмаша, мындыг
каттышканын бистин областа эрге-
дигин болгаш хандырылга албанын
ийи муң ажыг кижиерин кызырар.
Оон алдыда ол чорук болза дүжүт дөш
механизаторларын харымсалганын, шөл-
дерин дүжүтүш белидерине оларын
материалдык сонугураалын беддер, олар-
нын өг-бүлелеринин кежигүннерин
ажылче хазарга тудар, күш-ажалдын бү-
дүрүчүлүш дика беддер болгаш оон
түнегинде кеде ажал-агыйнын цент-
нер продукциянын бүдүреринге чарыг-
даларын кызырар аргалы бөзөр.

Кызылга болгаш областын өске-даа хоорайларына сүт садыглаарын көвүдөдир

Партиянын болгаш чазаттын кыйгырынын харым быдыр бистин обла-
стын колхозчулары, совхозтарын болгаш МТС-терин ажалдачылары алды-
гы беш чыл планын ийги чылын мал болгаш хому ажылын продукт-
туун муон сонгаар көвүдөдиринин талаа-биле шийтирлуг чымы болдулар
дөш илеткелгит ажалдаш туралар.

Бистин областын колхозтарына чылда бир саар инек бүрүзүндө-не
1000-дан эвөөш эвес кг сүт, а совхозтарга 2000 кг сүт саап алырын ший-
тирлээ. Чамдык райондарын, колхозтарын, совхозтарын хүзөөлгелери
оортан эвөөш бедик болуп турар. Май 1-те чедир Бий-Хем, Танды, Каз-Хем
болгаш Току райондарын мураачы колхозтары саар инек бүрүзүндө-не
700-ден 1700 кг чедир сүт саап алганнар. Час дүжүн, инектерин төртүрү
массалы-биле эгелээсинден сонгаар сүтүн кемчээш хүн бүрү өзүп турар.
Колхозтар болгаш совхозтар ам үеде областын хоорайларынын, ажалын
суурларын чурттаачыларын, эмнегелерин, уруглар асылерин, садтарын,
школа интернаттарын чалаан сүт-биле хандырыш болуу аргалары бар.

Мындыг турбуже Кызылга хоорайга хүн бүрү 6—7 тонна чалаан сүт садар ту-
раш, горнонун магазинерине чүгө 2—2,5 тонна сүт садылап турар. Бо
чорук чонуну чалаан сүт болгаш сүт продукттарын дөш өзүп турар негелде-
лери канчап-даа хандырыш шыдаас дөзөр билинбир-дир.

Горпо ам үеде чалаан сүтү чүгө 2—3 магазинерде садылап турар. Ол
ыракта четпес. Муон сонгаар чалаан сүтү чүгө магазинерге эвөө, харын
тускай таарыштыр кылган киесаларга садылаарын чедип алыр керек.

Областын партия болгаш совет органдарын шийтирлерин бөдүзүр Кы-
зыл хоорайнын чурттаачыларын чалаан сүт-биле Танды, Бий-Хем, Каз-Хем
райондарын колхозтары болгаш совхозтары хандырап хүзөөлгелер.

Колхозтар болгаш совхозтар бүрүзү хүн-бүрү чезе кемчээдиг сүт экөөш
садылаарын дугайында тодотрай даалганы оларга берген. Инчанымжежок
чамдык колхозтарын даргаларын, СЭКП райкомдарын секретарларын
ын болгаш райкүсөкмондар даргаларын талааындан четпес кемчел алганын
түнегинде чалаан сүт болгаш сүт продукттарын белектер талаа-биле
СЭКП ТК-нын негелдес күүсетпейн турар.

Чижээ, 1957 чылдын бирги кварталында Каз-Хем районун колхозтары
Кызыл хоорайга 70 тонна чалаан сүт садар тургаш, чүгө 13 тонна 800 кг
саткан. Каз-Хем районда «Сталинчы орук» болгаш Бий-Хем районда «Партия-
нын ХХ съездин» колхозтар чангыс-даа килограмм сүт саптаан.

Ол ышаш «Өкө», «Мезгей», «Элегес» совхозтары сүт садар хүзөөлгелер-
ин күүсетпейн туралар. Муон түнегинде Кызыл хоорайнын эмнегелеринин,
уруглар албан черлеринин болгаш чонуну чалаан сүт талаа-биле негелделери
хандырынмаан.

Чондан чалаан сүт болгаш сүт продукттары садып алыр дугайында садыг,
организацияларын болгаш өстүрүмүн, хоорайнын сүт заводуну уду-
турчулары багай ажалдаш туралар. Кызыл хоорайнын чурттаачы чонунда
3000 хире саар инектер бар. Бир эвес саар инек бүрүзүндө-не бир литрин
садып алыр болза, а хүн бүрү-де 3 тонна сүтү садып ал болуур-дур.

Мынчанга Кызыл хоорайнын партия, совет, профивелел организацияла-
рын соругаам болза чондан сүт садып алыр ажылы дүргөн организастап,
ол дугайында тайылдыр ажылын чонуну ортузунга боттандырып чорудары
болуу. Бо ышаш ажылы областын өске-даа хоорайларында болгаш суурла-
рында организастап чорудары эргежок чугула.

Чонун чалаан сүт-биле үзүктөл чокка хандырап төлөөдө, чайгы үеде саар
инектерин олардымшыкын эки организастап, мынчанга немеде чемнер —
шлос болгаш концентрат-биле чемгерер керек.

Эстүспром (эш Павленко) болгаш садыг организациялары, хоорайнын сүт
заводу (эш Фетисов) боттарынын ажылын Кызыл хоорайнын чону хүн бүрү-
де 10—11 тонна чалаан сүтү алган турар кылдыр тургузар болгаш сүт садар
магазинерин, хүзөөп алыр черлерин ажылын экижер.

Чонун сүт-биле хандырап айтырыг ниятинин херөө-дир. Мынчанга бо
ажылче чер-черин партия, совет, профивелел, колхозтар, совхозтар болгаш
маз фермаларын ажалдачыларын кичээлгелерин угулдарып керек. Чонга
хей сүтү бээр дөш социалист чарытын калбартылынар!

Совет ажалдачылар семинары

Хандагайты суурга чоктаа чаз өвүр
районун бүтү көдө Советтеринин дарга-
лары болгаш секретарларынын семинары
болуп өртөн. Семинарга көдө Советтер-
инин организастаашкы ажылын база
социалист чарытын организастаары-
нын, колхозтарын организастаашкы

ажылын улам быжылгаар, суурларын
ногачылар, арыг-шевер тургузар дугай-
ында лекциялар номчутууган.

Семинардын киржичилери бүтү деле-
гей байдалын дугайында лекцияны ба-
за диннаан.

Сибирьнин көдөз ажыл-агый ажалдачыларынын чөвүлел хуралына алган хүлээлгевисти амыдыралга боттандыраал!

Кожка темпелер болгаш соок хоонер

Октябрьнын социалист Улуг револю-
циянын 40 чыл ойноту чедикшинин
ужуражыр дөш калбарган бүтү улустун
аажылдар чарыкы-биле сорук кирген
Каз-Хем районуну колхозчу тараа-
лары болгаш МТС-тин механизаторлары
боттарынын бөдүнар аргаларын, курла-
выларын өөрөшн көргөш, бо чымын
тарылга шөлүн калбаргыр талаа-биле
бедиктен хүзөөлгелери алганнар.

Бир эвес районуну колхозтары чазын
чазар тараа култураларын эртер 1956
чылда 15566 гектар чегре тараан ту-
ган болза, бо чымын оң 18000 ажыг
гектар чегре тарыш деп хүзөөлгө ал-
ганнар. Тарааажыларын болгаш механи-
заторларын ол үедеги эгелээшкенин
районун партия, совет органдары бол-
гаш МТС-тин дирекциязы изин-биле
деткир, эрес-дайынчы удурутуп баш-
таар, оперативтиг организастаар хүзөө-
лгелер турганнар.

Инчалачок районда часык хому
ажылы ам оожум, соок темпелер чо-
руп турар: май 5-те район тараа кул-
тураларын тарылгазын ниятти-биле
чүгө 30 хуу күүсеткен. Районун-даа,
колхозтарын-даа удуруткучулар соок
хөөнне азып туруп бергенер.

Апрельдин ийги чартында район-
уну чедиксөөринге болган чок-ла хар
чай калптар, хат-даа халып, соок хона
бергилээр турганын шын. Инчалачок
апрельдин өсөлү болгаш майнын баш-
тайгы хүнеринде чер арий берген.
Агротехниканын дүрүмү бөдүнар алм-
га ол үеде районуну кайы-даа колхозун-
га тараа култураларын сазт чок ка-
жып тарыш үе келген турган. Муон
алгаш көөргө «соок» дөш тарылганы
сааладыр барымаа турбаан.

Хому ажылын хожудан турарын
кол чылдаганынын бирээш болза
техниканы тарылгага багай белек-
тенин, чижээ: Ворошилов атыг колхоз-
та № 5 трактор бригаданынче (брига-
дир эш Прокудин) МТС 2 тракторларга
чазар бөдүк илдерин чоруткан. Ону
бригадага эвес, Каз-Хемнин эртерге эк-
кеп калган. Хемнин дожу эрип баткан,
а илдерлер бригадага четпез. Оон түн-

нелинде ук бригада шык базырар, хөр-
зүн хомдар үеде тракторга айт илдер-
лери таарыштырып чадап, оларын үрөп,
хей шаз үени чидирген. Инчанга ол
колхоз май 5-ке чедир чүгө 700 ге-
ктарын чаштырган (планы 3100 гектар).
«Октябрь 14 чыл» колхозун Саргал-
тарылга шөлүне № 7 трактор брига-
тазында байдал мындай дүрөткөч. Ын-
да «ДТ-54», № 51 трактор дөрт хүн,
«№ 29 НАТИ» трактор 2 хүн ажалдап
турган. Хому турлаанда агитация-на-
салыг ажыл чок. Тарылганын кидин ту-
дук үезинде апрель 30-де колхоз дара-
зы эш Ломаев Кызылче «байырлап»
киргеш, май 4-ке чедир сураг чок бар-
ган. Ук колхоз бо чымын 1500 гектар
тараа култураларын тарыш тургаш
май 5-ке чедир чүгө 500 гектарын
чаштырган.

«Сталинчы орук» колхозун Хай-
рыг хомуна № 1 трактор бригаданын-
да «ДТ-54», № 69 трактор май 1-ден
4-ке чедир ажалдаан. Чылдаганын
тодотрайлап көзөгө демги трактор кыш-
кы септелгелер кирбээш илээр. Ол
трактор өртөн чайын Хайрыгынын
кур черин алдырып чайлаан. Күзүн оңу
МТС-ке эккелгеш, кыштарды маш сөөр-
түп кыштаан. Ол трактор чазын шип-
чен, ажалдап турар боорго хомже кез-
кап үндүргөн, а трактор хомже кез-
геш, ажалдап эгелзери билек, оң са-
лаалары кыргылын калган. МТС-тин ме-
дээлинде ол тракторын «септээр» деп
бижил каан.

Районда часык тарылганын калба-
рышынын моонда бөзүп турар
оожум темпелерин болгаш соок
хөөннерин дожу эвес фактылары мын-
ды-дыр.

Бир эвес тарылганын сааладыр болза
агротехниктиг эки хуусаалар эртер,
черин шыгы курган калыр, а ол чо-
рук бедик дүжүттү өстүрүп алырынга
моонда болурун билер керек.

Каз-Хемнин сурагыл тараажылары
оожум темпеге ынак эвөөр, олар чам-
дык удуруткучуларын соок хөөнне-
рин издинтерлер.

С. ТАМБА.

Колхозтун тарылга шөлүндө

Барыш-Хемчик районун «Больше-
вик» көдөз ажал-агый артелинин ке-
жигнери часык тарылгага эки белек-
келер көргүсөөнөр. Колхозка ажалдап
бөзөр механизаторлар гектар бүрүзүндө
15 центнер дүжүт алыр дөш кызымак
ажылдап туралар. Плана көрдүнгөн
1147 га тараа култураларындан ам 610
гектарга чаштырган.

Эбедиктиг дүжүт өстүрүп алыр
дөш тараажылар сугаттарына бугаларын
ажылдап кириерин өң чугулаа көрүп,
буга аштагалынч кол кичээлгелерин са-
лып турар. Чүгө сугаттарына бугалары
аштаарында бөзүн 70 ажыг кичи ажал-
дап турар. Ам 20 ажыг кичи дүң, хүн
чокка сугаттарында чорудуп турар. Суг-

гарыччылар Доора, Сюрин, Семис-оол олар
хун овозадым 300 хуу чедир күүседип
турар.

Механизаторлар Тойлу-Хаак, Бөк-оол,
Очур, Тас-оол тараа чаштырап планын
200 хуу күүседип турар.

Уренин сөөртүчү Деспичев, селка-
же уренин уруучулары Керей-оол, Азы-
ранды, кывар, чаз чүл сөөртүчүлери
Кодай-оол, Олоз оларын эки ажалдап
түнегинде 10 агрегаттын чангыс-даа
сөөртүчүлөр манарынга шак чидирер
таварылга турбаан. Хому турлаанда му-
накчы ажал-агыйлерин жактап, ажалда
бар четтерстерин илдеркен шүгүмчүл-
дерин бижген агитхуудустар доктамак
түп турар.

«Коммунизмче орук» колхоз тарылганы мурнап дооскан

Чоон-Хемич районун «Коммунизмче
орук» колхоз часык тарылганы кыска
хуусаада, бедик агротехниктиг деннеде
доозар дөш районуну колхозтарына
калбарган социалист чарыкка тилек-
чи болуп, тараа култураларын тары-
лыганын районга бир дугаарында дооскан.

Артель бо чымын 1370 гектар тараа
култураларын тарыш планын турган,
1738 гектар, оң иштинде кызым-
тасты 200 гектарын ажыр тараан.

СЭКП ТК-нын болгаш ССРЭ-нин Ми-
нистрат Чөвүлелдин Кыйгырынга со-
рук кирген механизаторлар болгаш кол-
хозчу ажал-агыйлер хому ажылынга
уугу күженишкенин ажалдааннар,
оларнын иштинде мунакчылар хей.

Механизаторларын аразында калбар-
ган социалист чарыкка Николай Мо-
гуштун агрегады тилекчи болган. Ол
«ДТ-54» деп трактор-биле хүнде 35 ге-
ктар тараа чаштырап тургаш, 70—80
гектар чедирип турар. Монгуш эзечер
солукчу Иван Матеньков биле калы
1098 гектар тараа култураларын тараан.

Бедик көртүгүлери канчап чедип
алганынын дугайында Н. Монгуш мын-
ча деп чуталаан:

— Кол-ла чүве техниктиг ажаалдан
чогуту өйүндө кылырнын. Эзечер доо-
зулган сонда тракторуну техниктиг
ажаалдазын принциптер-биле калы
кылып, бөдүм тракторуну кезектерин

үзөп, чаап, эридерин диндып, селка-
галарын аштап турар мен. Ындыг хай-
гааралын түнегинде бистин трактору-
вус бичи-даа үрелишин чок ажалдап
турар.

Агрегаттын принциптерини М. Туран-
оол, Сүмбүктей, Монгуш Тойбу олар ук
ажылга мергежи, ак-сеткилдиг ажал-
дап туралар.

Бригадада повар Монгуш Дары

Улуг тиилелгениң байырлары

Совет улус болгаш оон Чепсектиң Бүштери фашисттер Германияны Коммунисттер партиянын удуртуулга-биле 1945 чылда чылаа шыпканган бээр ботун он ийи чыл болуп турар. Ол болза, бүгү делегейге төөгүтүгүзүжү-дүзүлүгүзүжү улуг тиилелге болган болгаш ону совет улус бо хүнерде байырлап турарлар.

1941—1945 чылдарың Ала-чурт Улуг дайынында совет улус улуг когаралдарга таварып, хемчээл чок аар берген эрткен тилээр.

Гитлержи Германия болза, Польшаны, Францияны болгаш балкан чурттарың чинги-биле басып тилеп алган, анаа бажы темп менээрденген, 1941 чылдың июнь 22-де бистин Төрөөн чуртувусче хергер халдаан. Элеэн хей чылдааганың ужурунда дайының баштайгы үеи биске дык таварымча чок байдалдары таварыштырган.

ССРЭ биле Германияның аразыңа бот-боттарыңче халдаашканың дугайында керээ мнчаарда турда-ла гитлержи Германия хергертен оор бээр-биле халдаан. Ол биске дык таварымча чок болган. Совет Чепсектиң Бүштерин дайының мергежи-ли, чурт камгаалар аргалың белиде-ринче улганган хемчеглерин эгелээш оларын күтүдип четкипей, чаз-ла бот-тандырып эгелен турган үеде гитлержилер хергертен халдааннар.

Немец фашисттер шериглерин колдуунда танк болгаш моторжулган дивизиялардан тургустууган бол күштер бистин кызыгааржыларының шыламы кызымаккай удурлаанышканың таварыштырмаш, баштайгы хүнерин эгелээш-де бистин чуртувусче ханалып кирип эгелээш. Бистин шериглерин кижилер-дээ, техника-даа талазы-биле аажок улуг когаралдарга таварып турган, мынчанга артаганга агаарлар ужура таварып турган. Олар дайының хүрөөлөөшкөндөгү таварышкы-лап, оон кадыг-домкун аар туучушкун-нар-биле үнүп турганнар.

Демиселдин ол хире дээс болган кадыг-берге байдалдары турда-да, бистин шериглерин эрес маздырлы-биле туз-чүп, чамдыкта удур шавар халдаашкы-нарже шилчип турганнар. Оон ужуру-дан совет шеригин удурлааныр күжү түгүлчү-ле өвүп, дайының күжү чоорту-ла сузарал чоруп орган. Ийиң-даа болза бистин шериглерин барын талазы дык хей дегем районнарың каар, оон үзетпур бүдүрүлгелерин Урал болган Сибирже көчүрүп ужура таварып турган.

Бистин Чепсектиң Бүштеринин аажок маздырлыг чоруу, оларын чиге-лээр чүве чок шыдамын, коммунисттер партиянын болгаш Совет чазактын күчү-лүгү тура соруу, бүгү совет улустун чалгыс өп дайының халдаашканын 1941 чылдың күзүнүңе доктаалыр аргалык болган. Дайың мнчаарда Ленинградче, Москваже чокшудал келген турган.

Дайың шаап халдап турда-да, совет шериглер оларга Тихийн чанынга, Дю-баска болган Дюда-Ростов чанынга шыпкы согушкуннары таварыштыр-гылаан. Оон сөөдүңе дайыңга оон-даа

артык улуг согушкуну декабрьда Москва чогуңга таварыштырган. Гитлержи шеригин «стилеттерин» дуга-йында хоозун тоол оон эгелээш-ле буу-раан. Совет Армия болуң күжүң улам дүрген темп-биле менеп эгелээш.

1942 чылдың кызынында Совет Армия фашисттер шериглерге элөөн согуш-куннарың улай-улай таварыштыргылаан. Ылангыя Сталинград чогуңга болган улуг туучушкуну, алүмүг согуш-куну совет шериглерин Дюди Коман-дылаа чери баш бурунгаар дык беле-кен, көчүгү өки организастан.

Ол улуг тилелге фронтта байдалы дык эскерткен болгаш Совет Армияның дайыңгы уран арганың чайыңнанчак көргүтү болган.

1943 чылдың чайының эгезинде гитлержи командылаа чери шавар хал-даашкыче шилчирин дык орадажып турган, мынд бөлз-даа совет шеригер болуңун инициативаны салбаанар, кады-берге туучушкуннарга дайының күжүң улай-улай чылаа шаап турган-нар.

Оон эгелээш-де бүгү фронтта Совет Армияның күчүлүг шавар халдааш-кыныга фашисттер шеригтер шыдажып чалааш деп, таварышкы чалыңга чылаа шилчирип эгелээш. Совет Армия улуг тилелгени чедип алган болгаш Тилелгениң Кызыл тутун Берлинде рейхстагтын кырыңа кыскайды.

1945 чылдың май 8-те фашисттер Германия чутаа чокка дүжүп берген.

Совет Армияның болгаш совет улус-тун бо улуг тилелгениң алдары дээш оон бээр-ле май 9-ту Тилелгениң байыр-лазы кылдыр чыл бүгүде демгелеп тур-ар.

Бистин Төрөөн чуртувусча оон му-рунда бүгү таварышкан дайыңнарың эң аар-берге дайың тилелгениң-биле мынчаар доогулган. Совет Эвилели бо дайы-ның көчүгү күчүлүг шериг экономика-лыг, күштүг болгаш эки чепсектен Чепсектиң Бүштерин болуп үнгөн. Ол ышкыш совет улустун иштиги чангыс-эки, коммунисттер партияны болгаш Со-

вет чазакты долгандыр сымрыл катты-жымшыкың аажок быжыккан.

Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флудуң дайыңчылары боттарының мо-раль талазы-биле быжыккан, дайыңгы мергежилин болгаш коммунисттер пар-тияга, Совет чазакка, болуң чоңуңа кылгаар чок бердигениң Ала-чурттуң Улуг дайының чылдарында олар көр-гүскенер.

Оон мыаң Ала-чурттуң Улуг дайы-ның үезинде антигитлержи коалицияны тургусканы болза, бистин коммунисттер партияның болгаш Совет чазактын мерген угааның ханы утка-шынарлыг даштыкы политиказының улуг тилелге-ни болган. Антигитлержи коалицияны чурттарының чоңу гитлержилерин тилээ-ринге база киришкенер.

Фашисттер Германия-биле дайыңга Со-вет Эвилелиниң тилээни бүгү делегей бай-далың үнелсин-биле эскерткен. Ол тил-делгениң сөөдүңе социализм болгаш демократияның делегей лагери тургусту-ган, мында ам 900 миллион кижилер, азы чер бөмбүрестин бүгү кижизиниң үштүн бири каттыжып турар.

Оон-биле кады совет ниятиле болгаш күрүн тургузуңун тилелтирбес күчү-лүгү, Совет Эвилелини коммунисттер партияның, оон Топ Комитетинин удур-тулажымын шыи мергениң Ала-чурттуң Улуг дайың көчүгү тодарай көргүскөн.

Делегейиң ийги дайыныга совет улустун тилелгени бүгү делегей тала-зы-биле аажок улуг ужу-дүзүлүгү. Гит-лержи Германияны аар согушкуннарың Совет Эвилели колдуунда чыскаан чүк-тен арттырган болгаш денел чок улуг когаралдарга таварып турган улуг чаа-й тилелгени чедип алган. Мынчанга фашизмның кулаанымыңа дык хей чоңу-ку хостаан.

Ам Совет Эвилели болза, Кыдат Улус Республика болгаш социализм лагеринин бүгү чурттары-биле кады бүгү делегей-ге быжыг тайбын, улустарың аймык чок чоруу дээш турушту-биле демисел турар, Совет Эвилелиниң күжү тө-түмөс болгаш казан-даа тилелтес.

Областың ном садының төп ба-заы бо чылдың бири квартинда павильон 120 хуу күстектен.
Чурукта: Кызыл төп базаның ажилдакчысы Н. А. Сербеннико-ваның номнары районнарже чору-дары-биле белетип турары.
Фото С. Феоктистову.

Номчукларның биске бижип турары

Бай-Тайга районунуң Молотов аттыг колхозунда школа 1957—58 өөредилге чылында оттулар ыжымын 50 хууун беле-летип алган. Школа чанында 180 кубо-метр мынгы дүжүргөн.

В. УИНУКАЯ.

Улуг-Хем районунуң Сталин аттыг кол-хозунуң колхозчуларыңа СЭКП обком-унуң лектору эң Машипадай «Бүгү делегей байдалың дугайында» деп лекция ном-чаан. Колхозчулар боттарының билбей-чораян айтырларың лектордан айты-рың, тайлыбырдыг харымалары алган-нар.

Т. ДАДАР-ООЛ.

Чөөн-Хемчик районунуң «Большевик» колхозунда Чалдаа хоорайда аймак орга-низация черлери шефе алган, анаа улуг дузаны көргүзүп турар. Район коллек-тивни културга-массалыг аймак талазы-биле боттут дузаны көргүзүп турар болгаш ра-диоприемник база тургузуп берген.

А. ТАМБА-СЮРЮН.

Баз-Хем районунуң «Сталинчик орук» колхозунуң хойжуу Чаптың төрөөн 85 хойдан 85 хураганы менди алган. Хойжу ам төрүүр 200 хойнуң хураганын 6-рун ал, хойдан-на 2 кг дүктү кырып алырын хүдөөңге аймакка турар.

Ч. ЧАШ-ООЛ.

Танды районда «Межегей» совхозтун туудуужулары бо чылдың эгезинден бээр 18 аал ишти чурттап 9 бажыны, 200 нөк кирер бир кажааны даш-биле тууг, аймакка кирген болгаш 183 кубометр тууду дашың белектейн.

Т. ТАЖЫ-САМУ.

Бөрү-биле демисел

Чөөн-Хемчик районунуң «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчулары Баз-Сү-рүн, Бирээл болгаш оон-даа эскелер бөрү аңнаашкынын чоруткаш 5 бөрсектерин харутта өлүргөн.

О. СЕМИС-ООЛ.

Кылдынын турар тудуглар

Баз-Хем районунуң «Октябрь 14 чылы» колхозунуң туудуужулары фермага беш аал ишти чурттаар ишти чурттаага ба-жынының ханалып тууду дооскан. Ол туудуга хергелер бүгү тууду материалдары четчири-биле сөөртүнгөн.

Улуг аалдыг, 2 квартиралыг, кукналыг столоваяны, кызыл булуңу база бар кул-тура турлааның тууду колдуунда доозу-ган. Көдө аймак-айымың тускай эрте-нигилери азы ийи аал ишти чурттаар ба-жыны туудуужулар тууду, ам анаа хергелер бүгү тууду материалдары белең.

Н. ЛОПАН,

тууду бригаданың бригадир.

Шефчилер даш кажаа тудуунда

ЭРЭИН. (Телефон-биле). Район төвүнде албан, организация черлеринин ажилчы-лары болгаш алаан-халкылары «Комму-низмче орук» колхозтун 500 баш хой кир-дер даш кажааның тудуунда шефтен киришкен.

Моон мурунда район төвүңгү шеф-чилери ол кажааны тудуунда хергелер дашты белектеринге хей катан шефтен. Ам олар кажааны шуут тууду тургузары-биле аймакка турар.

«Былал сымды» көдө аймак-айыг ар-телинин колхозчулары 7 киж Тере-Хал-де 400 баш хой кирер кажааны электри-биле хой кыргырыңа аймакка кылдыр туткан. Оон иштиңе 17 метр узун дүрт-түт столу база кылып тургускан, хойжу-лар оон кырыңга хойларын салган элек-три-биле кыргылар.

Тудуужулар эки ажилдаан

Сүт-Хал районунуң Калинин аттыг кол-хозунуң Дыбаша баштаган бир балтү туудуужулары бо чылдың эгезинден бээр чокка чедир кыштагаларда 11 чурттага бажынырын, кайымыңа-даа 350 хой кир-ер 2 кажааны туткан болгаш чазатта

чаш малдың 3 кажааларын белектейн. Дукун-Лам, Серен-Доржу дээш ышкыш пашың туудуужулар тус-тус оонашкан ажилдарының норманы хүн бүгүде 150—175 хуу күстектип турар.

М. ЫМЫР-ООЛ.

Тудугнун темпизин дүргедип

Барың-Хемчик районунуң «Большевик» колхозунуң тууду бригаданы 3500 кубометр тууду ыжын белектейн 3300 кубометрини чер амыңа үндүрүп алган турган. Оон-биле хергелерин 2800 кубометр оттулар мынгы хал тургускан.

Мынгы белиң алган ону хар кыры-биле сөөртүп алырын организастваның-дан амгы үеде тууду шалдыңа чүдө 560 кубометр мыш дүжүртүнгөн.

Сөөлү үеде колхоз баштаар чери тай-

гада мыш сөөртүрүп алыры-биле Кызыл-Мажалык АТБ-ыңаан козуглут бир машина хөлөңгөп алган. Чолаачы еаш хүн аймаккаш шоолу-даа мыш сөөрт-пейн кохоз даргаыңаан шыныкта алган чорой барган. Колхоз АТБ-га 10 муң рубль төлөөр болган.

Тудугнун темпизин дүргедип-биле тууду ыжын дүргөн сөөртүр дугайында организастыг хемчег алыры нететилин С. ЛАСЮРН.

Чөөн-Хемчик районунуң «Искра» колхозунда

Колхозчу тудуужулар апрельдин ийги чартымыга чедир 12 чурттага бажына-рың, Баз-Тал ховуунда уузу 30 метр, дооразы 6 метр хемчээлгү кукналыг, столоваяны болгаш кызыл булуңу турар черлиг, улус чурттаар улуг бажыны тууду дооскан. Ч. Доржунуң ууртаан эвензо эки ажилдап турар. Кызыл-Хал-вакта 100 баш иек кирер чангыс аял хевирлиг кажааның фундаментиңа, ала-гаштарын туудуужулар тургускан болгаш ханалып тууду эгелээш. Алаа хергелер четтир саныг чуудутор дүжүртүнгөн болгаш чоңуңган.

Чылгычтар Лопсан-Шырап, Шаран-Лама олар дүе чылгызын манааш, хүндө хостуг шактарында 1 чурттага бажыны тууду доозушкан. С. Байырын удуртаан эвензо база 1 чурттага бажыны дүргөн туткан. Ол эвензо 50 баш бызза

кирер кажааны тууду эгелээш. М. Балган-ны эвензо 200 тоннадан хей силос кир-ер чартыг башыңаан отпары казып дооскан, дашың белектейп турар. Тууду-жулар 3 киж хову турлаанга дүдүктү накташ аймакка кирген, база 1 ку-дукту Кызыл-Халвакта кастан. Бажы-Алаа суурда 4 кудук кастыган.

Болжотта ортумак шоланың үстүкү кластарының өөреникчилери М. Бонгар-оолдун удуртуламы-биле стадионуң ала-гаштарын кадың херимизин. Школачы-лар колхоз суурун чаагайжыдырыңа мою сонгар илдепелит киржилер. Бистин туудуужуларың Октябрьдин 40 чыл оюнга алдар болдурун социалисттер хүдөөлгелерин чедикшиңин күсөдиринче бүгү күжүң салып турар.

М. МАЖАА.

ПАРТИЯНЫҢ VII (АПРЕЛЬ) КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ

(Ажыттыңан хүнүндөн бээр 40 чыл болганыңа)

Дөртен чылдың мурунда, 1917 чылдың май 7-де (эрги сан-биле апрель 24-те) большевиктерин VII Апрель конферен-циязы ажыттыңан. Ол бистин партия-ны төөгүзүңге Апрель конференциязы деп адаарын кирген. Конференцияны азымын В. И. Ленин шуут удуртуп тур-ган. Партияның догунап келген үезинин дүргүдүңа большевиктерин конферен-циязының бир-ле дугаар амык чымгалың ол болган, конференция партияның төөгү-зүңге болуңун ужу-дүзүлүгүң талазы-биле партияның сөөдүңгө шыааш шак-мындыг улуг ужу-дүзүлүгү болган.

Апрель конференциязы партияның хү-рөөлөңин шыааш өөшүкүңүн көргүс-көн. Конференцияга башкалар эргелит 133 делегат, чөвүлээр эргелит 18 тө-лөөлөр киришкен. Олар болза партияның ол өйдө 80 муң турган кижиттеринин мурунда келген төлөөлөр болуп.

Конференция дайының болгаш револю-цияның бүгү кол чутуга айтырларын-ны талазы-биле ол үениң байдалының дугайында, дайың дугайында, Тур чазак дугайында, Советтер дугайында, аграр айтырмының дугайында, национал айты-рымының дугайында партияның шугуму чутулаашкың көргөн болгаш ажилдап кылган.

В. И. Ленин конференцияга «Үениң дугайында болгаш Тур чазакты канчаар бээр дугайында» илелдегилерин кылган. Апрель тилелгениң мурунда-ла чогаат-каны кол-кол чүдүлгелер ол илелдегиле-кирген болгаш буржуа-демократтыг ре-волюциядан социалисттер революцияже шыналчыте дөң демиселди улам калбарты-рының эртежок чутулааның база катан то-дартай көргүскөн.

Эрге-чатырганы буржуазияга берген революцияның бириге те-чадамыңа эрге-чатырганы пролетариаттың болгаш тараа-чынарың оң адым үезинин догуна бээр ужуруг оон ийгиң те-чадамыңа шилчелени боттандырып партияның чу-гула сорулгазы болурун В. И. Ленин дем-

гелээш. Социалисттер революцияның беле-кетиң чорударыңче партия кол ула-нымышкынын туду ужурут турган. Ленин «Бүгү эрге-чатырганы Советтерге!» деп доогуңу партияны чокку сорулга-зы кылдыр салган.

«Бүгү эрге-чатырганы Советтерге» деп доогуңу болза ийи эрге-чатырганы, тодар-гайлаарга Тур чазак биле Советтерин аразыңа эрге-чатырганы үлөп чарар чорукту төңүзүңге чедир чок кылыр эртежок чутуга, бүгү эрге-чатырганы Со-веттерге шилчидип бээр, а помещиктерин болгаш капиталистерин төлөөлөр эрге-чатырганың органында үндү ойламы-ры турган.

«Тур чазак болуңун амыс утка-шына-рының талазы-биле помещиктерин бол-гаш буржуазияның тергидөөшкөңинин органы болуру» деп ол шыныг чорукту массаларга мотат-шыла чок тайлыр-лаары, ол ышкыш улус чоңу хоозун аа-зашкынар-биле мегелеп, ажилчынары-ны болгаш тараачынары империалист-тиг дайының болгаш контрреволюция-ны согушкунуңуң алаачы кийр илп турар эсерлерин болгаш меньшевиктер-ин чөпшөөрөкч политиказының өлүм-нүң сойгаал плелерди партияның чу-гула сорулазының бирөөн деп конфе-ренция доктааткан.

Конференцияга Каменев биле Рыков Ленинге удурлаанып үнгөнөр. Олар Рос-сияга социалисттер революция болуру үе-келбей, Россияга чүдө буржуа респу-блика болуңар деп меньшевиктерин үзө-л-бодаларын катан илердип көргүзүп тур-ганнар. Партия болгаш ажилчыны анлы-Тур чазакты чүдө «контрреволюция»-биле кызыгаартамың ужурут деп олар ай-тып турганнар. Шынында олар база-ла меньшевиктер шыааш капитализм уу-ткавас, буржуа эрге-чатыргаа хол дег-бес, ону хөөр камгаалп тургузар дилип турганнар.

Большевик партия Циммервальд катты-жымшыкыңа хөөр артар бс, азы ол

каттыжымшыкыңа үнүп, харылзааны үс-сөт, чаа Интернационалды тургузар бе-дээр дугайында айтырмың талазы-биле Ленинге удур Зиновьев база удурлаанган. Циммервальд каттыжымшыкың тайбың дөш пропаганданы чорудуп турган болза-да буржуа камгаалчылардан херек кырында харылзааны үсөп деп чүбөң дайының чылдары көргүскөн. Мынчанга Ленин ол каттыжымшыкыңа дүргөн үе-рин, чаа коммунисттер Интернационалы организастваны шыныг негеп турган. Зиновьев циммервальдчы болуп хөөр ар-тар деп санаалдан. Ленин Зиновьевтиң ол сандын шийирлиг бургу шыааш, ону «хөдөгөй оппортунистич болгаш хоралыг» тактика деп алаан.

Апрель конференциязы аграр болгаш национал айтырларын база чутулааш-кан. Аграр айтырмының дугайында В. И. Ленинниң илелгениң талазы-биле кон-ференция помещиктерин черлерин ха-зырт ону тараачынары комитеттеринин эргезинге шилчидип бээр дугайында бол-гаш чурттуң иштинде бүгү чери нацио-нализааа дугайында шийирлиг хү-дөөш алган. Большевиктер чер дөш деми-селче тараачын чоңу кыйгырган бол-гаш большевиктер партияны помещик-терин дүжүр октаар дөш тараачынарга дулаалп турар чарачыны революсоч пар-тия ол деп көргүзүп турганнар.

Национал айтырмының талазы-биле партияны политиказының үнелсини конференция камгаалп алган. Национал айтырмының талазы-биле коммунисттер партияны политиказының үнелсини В. И. Ленин революцияның ыракта му-рунда-ла, империалисттер дайының бу-дүдүңө ажилдап кылган. Дарлааткан улустарын империализмге удур улганган национал-хосталгадыг шимчөөшкыңин пролетарж партия деткирп ужурут деп Ленин чутулаан. Оон-биле чергелештир коммунисттер партия нацияларын тус-чалаашың азы болгаш тускай күрүнө

тургузуп алырыңа чедир бот тускайла-ны, нация болуңун салымын боту ший-ирлээр эргени камгаалп турган.

Бо айтырмы талазы-биле Ленинге удур, конференцияны шийирлигге удур Пята-ков демиселди үнгөн. Национал айтыр-мын талазы-биле Пятаков дайының чыл-дарында Бухарин-биле ийилсөн национал-шовинистич үзө-л-бодалыг турганнар. Пята-ков биле Бухарин нацияларын бот тускайлааныр чоруңга удурлаанып тур-ганнар.

Национал айтырмының талазы-биле партияны шийирлиг болгаш чалгызы чок турмушт чоруу, нацияларын бүрүн ден-эргези, национал дарлаалын болгаш националдын ден эргези эвензини бүгү хевирлерин чок кылыр дөш партияны демисел дарлааткан националдарын мынакшымын болгаш деткирчезин анаа халдырган. Партияны Апрель конфе-ренция меншевиктерин оппортунистич үзө-л-бодаларын сойгаал илереткен, на-ционал айтырмының талазы-биле В. И. Ленинниң ажилдап кылганы революция-ны хулаалп алган: «Национал дарлаалын политиказы хаан бээр тургузудан болгаш монархиядан кыгурут салгатынмын кел-геш, помещиктерин, капиталистерин болгаш биче буржуазияны ангы талазы-биле амбылааны болгаш ангы-ангы улус-тарын ажилчынарың чармалдарының эрге-ажыктары камгаалп турар ужурун-да буржуазияга деткирп турар. Бо те-нин империализмге кошкык улустарын чатырың амырчыче орадажымшыкыңа күштедирбешкан, национал дарлаалың чидгилекириң чаа фактору болуң тур-ар.

Капиталисттер илелгениң иштинге национал дарлаалы чок кылыр чедип алдыны болуңар болганда, ол чүдө бу-түгү нацияларын болгаш дилдарын бүрүн ден эргези халдырып турар хажы чок демократтыг республика тургузуу болгаш күрүнө эргелеси бэр турда ам болдуңу болуру.

Россияны составында кирип турар бүгү нацияларга хостуу-биле башкаланы-рыңа болгаш тускай күрүнө тургузуп алырыңа эргени хулаалп чөпшөөрөң ту-

рар ужуруг. Ийиң эргени хулаалп көр-бес болгаш ону амдырал кырыңа бот-тандырың магадлап турар хемчеглерин албас чорук болза эжелекчилерин болгаш аянексияларын политиказын деткээни биле бир дөш болуру. Чүдө нацияларын башкаланы тускайлааныр эргези проле-тариаттын хулаалп көр чоруу ангы-ангы нацияларын ажилчынарының чангыс өп-сеткилин хандыра болгаш нация-ларын ботууд демократтыг чокшудаш-жымшыкыны дөш болуру...

Нацияларын хостуу-биле башкаланы-рыңа эргезиниң дугайында айтырмын кайы-бир нацияның чоңу кайы үеде башкаланырың ажилыг чоругуң дугайында айтыр-биле хоуп болбас. Пролетариаттың партиямы ол сөөлү ай-тырмын тускай таварыга бүрүдүңе мырмалыг тускай, бүгү ийиңде хөдү-дөңиниң эрге-ажыктарының болгаш про-летариаттын социализм дөш ангы деми-селениң эрге-ажыктарының талазы-биле бөрү шийирлээр ужурут.

Партия болза область автономиязы доктадырың, ону үстүңдөн илелп кылаар чорукту болдурумын, күрүнө чүдө чангыс дыл албаның дылы болуп тур-гилээр турар чорукту соксыдырың бол-гаш тус черин чоңуң аймак-айыг бол-гаш аммырал байдалы, чоңуң нацио-нал составын болгаш өскө-даа чүдүлгелер бөрүмүз болгаш эргел

ТЕАТР

„КРЕМЛЬДИН КУРАНТЫЛАРЫ“

Делегей пролетариатынын болгаш ашылгыч бүтү кижилеринин шыгараан угаанын баштыкчы, артемиин коммунисттик улуг театры болгаш ботаникалык, Совет Энциклопедия Коммунисттик партиясынын база делегейде баштайгы социалисттик күрүсүнүн тургузучу Владимир Ильич Лениннин төртүнчү хунуна бээр 87 чыл болгон оюн бүтү совет улуг болгаш делегейин депилгелг кижилеринин бо чылын калбаа-биле демдегелген.

Социалисттик революциянын улуг гений болгаш шыгаргангай организатор В. И. Лениннин төртүнчү хунуна бээр сөөн чеди чыл болганын тураскал кылдыр база Октябрьдин социалисттик Улуг революциянын 40 чыл оюнун байырлаанын белеткел кылдыр бистин Тыва областын национнал шии театрынын артистери совет драматург Николай Погодиннин «Кремльдин курантылары» (музыкалыг шактары) деп шииин орус дыл кырынга ойноп ателдээр.

Бүтү ажылчы чоннарын эң ынак баштыкчы болгаш улуг башкы В. И. Лениннин 1920 чылдар үезинде могашылг чок, эң маалырлыг ажал-чорудулазын көргүскөн төөгүлүг шииин бистин театрынын артисттеринин чедишкенин ойноп күтүскен көрүчүлөр ийи-биле алаан. Улуг Лениннин чыратылыг овурун-хевирин көргүскөн шииин область театрынын сценанын бир-ле дугаарын тургузуп ойнаан чорук чүгө театрынын эвес, харын Тыва областын ажылчы чоннарын културлук амдыралында чогаалчык өздүгүн улуг болушуну болуп турар.

Театрнын артистери ук шииин амды-адыда Кызыл хоорайнын чурттагычтарына көргүзүп турар, а моон сонгаар областын районнарында болгаш колхозчу суурларында-да көргүзүп болур арга бар.

...1920 чылдар үези... Дөрт чылда тургузуп элдеринин дайындыг башкы контрреволюциянын болгаш делегей буржуазиянын калчаалы-биле организацыяны чыгарып интервенциялар хоюураан кынаардагы Россиянын байдалын бирги картинада (көзгөдө) көргүзүп турар.

Шииин ийги картинасында: Москвада «Метрополитен» деп сценанын бир өрөөн. Революстуг суг шерин Рыбаков (артист Б. Каспаров) болгаш кырган инженер Забелинин уруу Мама (артист Н. Соколик) олар ук өрөөндө чугаалажып турарлар. Ол ийи кижинин социал байла-ды чок эвес-даа болза, оларнын аразында бир-ле чок харылаа оларнын чугаалажып турарында билинер. Ол аразында Маманын аазы Забелина (артист А. Забисская) алаа чеди келер.

Ушкү картина. Арга чогуу... Эки чылдаа хал. Анчы чадыр. Частың эгези. Дүң, дик халымы чаз өтөлө чорутур. Олар чанында тараачын Чудов (артист А. Чулов). Суур черин мээр берички Казанок (артист Б. Мамышев) боозу туду алган кылашпап турар.

Шииин дөркү картинада көрүчүлө-рин кичээни болгаш улуг сонургаанын болдуруп турар. Чудовтарын башкын Лениннин портретти кыда база бар Чудов-тун өг-бүлөсинин келгүнери.

Казанок кычан ол бажына кирип кел-гел, Анна Чудовна-биле (артист М. Пигудская) меделдир.

— Владимир Ильич удавас силеринин-ге келер, ол дугайын айтырар дээт кел-ди кырган—деп Казанок чугаалаар. Бүтү делегейин ажылчы чоннарын улуг башкын В. И. Лениннин алаа чеди келгирин дынааа, кырган тараачын ка-дай өөрү-даа, сүрөөдө-даа, улуг аалчы-ны утуп алырына белеткен турар.

В. И. Ленин (артист Л. Юкин) болгаш тараачын Чудов (артист А. Чулов) уда-вай Чудовтарын бажынынга шына-ла кирип келдирер. Чудов преиян өг-бүлөсинин келгүнери-биле Владимир Ильич Ленин эвеле эддек меделдиреш, хөөрөжип эгелээр.

Коммунисттик партиянын болгаш Совет күрүсүнүн идеялык В. И. Лениннин ролун көрүчүлөринин мурнуна шыа ой-ноп күтүскен, Ленинни шыгараан угаанын сөөнүн чонга дамчыдып бээр — артист кижинин эң-не харыса-лыг болгаш хундуг соругазы. Ол харысаалыг соруганы областын нацио-нал шии театрынын артист Леонид Ива-

Чурукта: (он талазындан солгай талазынче) В. И. Ленин (артист Л. Юкин), инженер Забелин (артист А. Вадимов), Ф. Э. Дзержинский (артист А. Молчанов), эксперт Глаголев (артист И. Забродин).

Фотоу С. Феоктистову.

нович Юкин чедишкенин күтүскен шы-даан. Бажан В. И. Ленин болгаш тара-ачын Чудов олар сценага көстүп келгире, залда көрүчүлөр диңгитти адын час-кашкыны-биле утсаа.

Артист Юкин улуг Лениннин ролунга ойнаашаан, театрынын сценанын көстүп келгире, бистин мурнуна артист эвес, а улуг Ленин башкы-дыр деп болж кижини сагыжыга кирип келер. Ажылчыларга, тараачыларга, интеллигенттерге Вла-димир Ильичинин чугаалаан сөс бүтүп кижизилгич, өөрдиги, сүмөлгич улуг ужу-дузалыг.

Ол бөдүүн улуг кижинин даштык хевирин, шийчээшкенин, аажы-чангына, үнүгө, чонга эвеле эддек артист Юкинни ойнаны дыка дөмөй.

«Коммунист дөргө, Совет эрге-чагырга бүтү чурттуу электржидерин калка-ны ол болур» — деп 1920 чылдын но-ябрь 21-де РКП(б)-нин Москва губерния конференциясында Ленин чугаалаан. (Чо-гаалдар Т. 31, арын 392). Бүтү чурттуу электржидеринин төөгүлүг ужу-дузалыг В. И. Ленин кынаарда-ла айтты, электр-жидеринин дугайында өлүм чок идеяны көдүрүп үндүрер. Бүтү чурттуу электр-жидери-биле холбаштыр улуг Ленинни мога-шылг чок ажал-чорудулазын, Россияны электржидеринин улуг идея-нын боттанырына оң ханы бүтүрүлгүн шииин сөс болгаш сөөлүг он бирги картиналарында тодаргай көргүзүп турар. Мынчанга, бо картиналарын доңдуз-дегелдээр чугула.

Сөс кири. Лениннин Кремльде ка-бинети. Мыда В. И. Ленин болгаш Ф. Э. Дзержинский (артист А. Молчанов) көс-түп турар.

— Инженер Забелин (артист А. Ва-димов) меече чалап көрүр. Оон ылай би-тин чөвүлөкчис инженер Глаголеви тып көрүр... ол бистин-биле коза, Со-варькода — деп, секретарыга (артист А. Лукацкий) Ленин чугаалаар. Сек-ретарь үнүп чоруп баар, буурул баштыг кырган инженер Забелин кирип келер. Владимир Ильич ооң-биле меделдиреш, инженерин диванга чалаар. Инженер За-белин-биле В. И. Лениннин беседасы шак кынаар эгелээр. Россияны электржидер дугайында чугаа чоруп турар.

Кырган инженер Забелин дөргө, элект-ри талазы-биле улуг өртемден, ынаала-жы ол чаз, депилгелг чүдүлдерин хо-жулап калган, артисттерини амдыралыг эрчи интеллигент. Россияны электр-жидеринин идеяны оңу бүтүрүлгүн ий-ди-даа беле эвес. Мынчалжак, ол кы-рган интеллигентини Владимир Ильич Ленин дүргө-биле бүтүрүлгүн. Мы-чаардагы эрчи тускай эртемнилерин со-циализмдин хөөрөгө ажылгаары — башкыныч политик болуп турган.

Он бирги картина. Лениннин Кремльде албан кылып кабинет. Анган чогаалчы болгаш Лениннин секретары ук кабинет-те туруп турарлар.

Владимир Ильич кирип келер. Анган чогаалчы-биле Лениннин беседасы эг-

дээр. Ол үдеги Россия ышаш ындыг агарылыг, хоюураангай чурттуу электржидерин болдуруп бе, азы болушмас бе дээр дугайында маргылдаа В. И. Ленинни болгаш анган чогаалчынын аразында чо-руп турар.

...Силерин чурттуу өлүмүн эри-де-дир... А ындыг чуртка электрин бээр күзүп турар-дыр силер. Черле чыгып-ле күзүкчи кижидир силер, мистер Ленин, — деп анган чогаалчы чугаалаар.

...Он чыл эрткен сөөлдө бисе көзүп көрүр... Мычаарда көрө бээр силер, — деп Ленин бүтүрүлгүн харылаар.

Россияны электржидеринин идеяныга чугаа социализмдин дайыннары эвес, ха-рын кынаардагы ийини аразында чыгы-лып турган чамдык кижилерин бери бүтүрүлгүн турганы чыгып эвес. Россия-нын ажылчан ангызынын, улус массала-рынн эгээртинес күзүгө Владимир Ильич Ленин эгээрине чеди бүтүрүп чо-раан. Россияны электржидеринин төөгү-лүг ужу-дузалыг В. И. Ленин ажылчы чоннарга тайылбырлаашаан, чурттуу электржидеринин ол улуг идеянын керек кырына боттанырына ханын-би-ле бүтүрүр.

Россияны электржидеринин Ленинни идеяларын бистин чуртуу-чуртуу ажылчы чоннары Коммунисттик партиянын удуру-лазы-биле боттандырган-даа, моон сон-гаар-даа эңинге чеди боттандырар. Де-легейде эң баштайгы атомжуг электроста-цияны Совет Энциклопедия туруп тургус-танын бүтү делей билер. Ийининин лам-палары тыва тараачыларын бажыны-рында чырып турар. Электри болза, анжыл Тыва областын улус ажал-агыл-ында ам быжыны-биле сийнекен. Кызыл хоорайда чаз туттунуп турар парторбу-налыг электростанциянын баштайгы эд-дээ Октябрьдин социалисттик Улуг рево-люциянын 40 чыл оюнун байырлааны таварыштыр ажылаага кирер.

Совет драматургиянын дээр чогаал-дарын бирээп болур «Кремльдин ку-рантылары» деп шииин бистин театрынын артисттеринин нитизи-биле эң ойнаамын демдегелээр керек. Илангы, суг шерин Рыбаковтун ролун артист Б. Каспаров, кырган инженер Забелинин ролун артист А. Вадимов, Забелинаны ролун артист А. Забисская, Анна Чудованын ролун артист М. Пигудская, Маманын ролун артист Н. Соколик, Казаноктун ролун ар-тист Б. Мамышев олар эки ойноп күтүс-кенер.

Театрнын кол режиссеру Е. Мерку-лович шииин тургузар талазы-биле хары-саалыг соруганы чедишкенин күтүс-кенин шыдаан. Сценанын шимедезин чур-туп кылып талазы-биле театрын чур-чулар М. Буторин болгаш А. Башкиров оларын кызымаккай күш-ажылы база демдегелээр чорутур.

Чамдык артисттерин талазында бот-тарынын ролдарын чеди амыла кылба-зын база-да хоумандыг. Коммунисттик пар-тиянын болгаш Совет күрүсүнүн шыга-рангай удуручуларынын бирээни, со-циализм революциянын өлүм чок ры-пары Феликс Эдмундович Дзержинский болза, чүгө алдарыг чекис эвес, харын чаз, социалисттик ажал-агылнын тала-зын организатору. Даштык хевир талазы-биле дөмөй болза-даа, Дзержин-скийнин ролун А. Молчанов арай амай, чевен күтүскен. Тараачын Чудовтун ролу ол шинде чугула ролдарын бир-рөөн, мынчалжак ук ролу артист А. Чулов шийчээшкенин талазы-биле чеп-тес күтүскен турар. В. И. Лениннин сек-ретарын ролун артист А. Лукацкий а-лаа чеди амыла шыдаан. Улуг Лениннин чанында албан-хүзөөлгүн күтүс-кенин турар секретарь эвес, а кортуу би-чи оол кылдыр артист сценага көстүп турар.

Чедир амылатын чамдык рол-дарын ам-даа амылаашаан, шииин кижизилгичи моон сонгаар улам че-дишкенин ойноп шыдаар дээрине чы-ганын шыдаан турбас.

А. ДУГЕРЖАА.

Кызымаккай хойжу

Чөөн-Хемчик районун Ленин атыг кө-дө ажыл-агый артелинин хойжуу Сен-тит беш ачыг чылдар иштинде 360 баш өшкүлөрдөн 2162 анайларын доруктур-туп эстүргөн. Бо чылын төртүнчү 360 ажайыларын база менди камтап алган.

Хойжу Семит зоветспециалистерин айткышынын хажык чокка күтүскен, оларнын дузалыгын бөдүнүг ажылы-га амылап турар.

Нитинин мал ажылыга хойжуну дуржулап ажылы көргөш, СЭКП-ани обком болгаш обком Хундуг-ба-жы-биле база колхозтун баштаар чери өртөстүг чүдүл-биле ону шаңдаан.

М. ЧИМБИ.

Колхозчу дарган

Бай-Тайга районун Сталин атыг колхозунун дарганы эң Даний-оол ко-лохонга 5 чылда дарганнап амылаан. Бо чылын 60 аттыг даганын, 24 илир-лерин септээр, 24 дөмүр суугуларын хооразы-биле кады кылган. Ол ышаш туду кылырынга херегээр аспаз дөмүр-лерин болгаш дөмүрүн кылып турар.

Эң Даний-оол көдө ажыл-агый ма-шинналарын болгаш автомашиналарын септээрине мергежип алган. Хоочун дар-ган кады амылап турар эки Магил-оолга сүмезин тургузуп берип, оон мер-гежиин белидерине улуг дузаны че-ди-рип турар.

Х. КАРА-ООЛ.

Почта тарадылганы экижидер

Өвүр районун «Торгалыг» болгаш «Совет Тыванын 5 чылы» көдө ажыл-агый артелинин малчыларын хей кезин колхозтар төптөрүнөн 30—50 километр черлерде чурттап, колхозтарын муң-мун малын кадарып турарлар. Ком-мунисттик партиянын болгаш Совет чыга-тты совет улустун мурнуна салып ту-руп соругуларын өөренип, билин бе-дир дөмүр олар солунарын болгаш сет-күлдерин чыгып алганар. Олар ча-гылгаларын өй-шаанда албай турарлар.

Район төвүндө почта колхозтарга кел-кир, суурларда чурттап турар колхозчу-лар солунарын, сеткүлдерин, чага-а-биктерин ап турарлар, а ыракта ма-лыннарнын чагылгаларын, чага-а-биктерин колхозтар баштаар черлеринин көнторала-рында азы кым бир кижинин бажыны-нда овалатка берген чылдар. «Совет Тыва-нын 5 чылы» колхозтук Ары-Бажында сут-бараан фермада Сагаан-оолун ба-жынында дыка хей солунар, сеткүл-дер, чага-а-биктер ам ай дыка ажыр чыдып келген. Ол колхозтун малчыны Чамы ийи ачыг ай иштинде чагылазын ап көрбөз.

Брак оларда малчынарга солун-нарын таварыла болуп чедиргенде үн-генден ай дыка ажа берген, эрчи солун-нарын чедирип турар. Колхозтар баш-таар черлери, колхозтар партия, ком-сом организациялары почтачыларын тур-гузуп, ыракта оларда малчынарга почта чедиргезин организациялар чугу-ла.

В. БЮРЮЮ.

Каа-Хемниң чамдык школаларында экзаменерге белеткелдер

Дөмөкчилерин экзаменерге че-дишкенин белеткелди уроттарынын бек-ти-нарын болгаш өөренип эртен ма-териалларын каттаптарын шии органи-зацыя-биле хандырттар. Мынчалжак башкыныч класс азыннын ур-ту-галдыг болуру — өөреникчилерин ба-жынырынга каттаптарын ажылы шии организациянындан улу-биле ха-мааржыр.

Бо өөрдиге чынында экзаменерин эрттеринде дыка хей чаз чүдүлөр бар. Мынчанга Каа-Хем районун школалар-нын башкылар коллективни ону барымда-лаашаан, боттарынын белеткел ажал-дарын алаа үндөйлөп чорутуп турарлар. Чаз чүдүлөрдүн кол-бол корум-чурма-рын көрүлгөргө мындыг: 4—5—6 болгаш 8—9 класстарга экзаменер болбас. Өө-реникчилер дараазында класкес шийчидер-сөң бүтү өөрдиге чынында чеди алган демдектерин барымдаалар. Ол чорук башкыларын харысаалыгын дыка у-гатырып турар. Мынчанга башкы бургуу өөреникчилерин билиглерин ботту-биле үндөп көр алаар. Өөреникчилерин да-раазында класстарже шийчидерде тускай саавырын шийгын сагыр.

Экзаменерин саны 7 болгаш 10 клас-тарга база кызырылган. Чеди клас-тарын өөреникчилер экзаменерин орус дылга (бижимел болгаш аас-биле), алгебра болгаш арифметика талазы-биле тударлар. Онгу класстарын өөреникчи-лери экзаменерин литературага (бижимел) геометрияга, физикага, химияга, СССР төөгүзүгө болгаш даштык дылга тударлар.

Экзаменер май 30-де эгелээр. Эк-заменер—школалык, башкы болгаш ала-е бургузуп амыралында харысаалыг болгаш шийгын куженишкенин үези болур. Мынчанга партия, совет органнар болгаш ада-иер экзаменерге белеткел-

Аныяктарнын район фестивалдары

ӨВҮР

Өвүр районун аныяктарнын бирги район фестивалы чокта чаз Хандагайты суурга ийи хун тургузуп эгелээр. Суурну күдүмчулары болгаш культура ба-жынынга чатын намынны байырлаанын-га келген аныяктарын хөдүг, ыр-шо-ру, хөдүг катын чугааларын чер болган-га төртүндө турган. Эрттенги он шак. Баз чараш кетинген аныяк оолдар, кыс-тарын колониаларын ийир чанынга көзүп турган. Фестивалдын тутун Ха-ндагайты ортумак школанын коллективни көдүргөн. Байырамы ажынышкын бол-ган соонда спорттун аны-бүрү хевирле-ринин маргылалары болгаш уран-чүлү көргүзүлгө эгелээр.

Мраажыларын танчычылар, танчы-ларын хөгүмчулөр солуп турган. Олар-нын аразында колхозчулар, албан-хаа-чылар, школалык даш кынар чок дээр! Боттарынын кайгамчык таланты-ларын, спортчу мергежиинин талазы-биле маргылалашкан аныяк оолдар, кыс-тарын аразында «Коммунизмче орук» колхозтун төвөлгелери көрүчүлөргө онза солуп болуп, ылагып турганар. Оларын мраажыларын Шаалы, Дирт-ий-оол, «Чонун уу», «Сөзүм утпа», Ба-ган, Дирт-ий-оол «Колхозчу кожомы» деп ырларын көнчүг эки күтүскенер. Сөндү-оол, Шогдур-оол баштайгы мраажылардан шоолу-ла тудак чок бол-ганар. Ол ышаш ол коллективтин чам-дык кижизилгичи чогаалчы Кенни-Лоп-санцын «Чугула херек» деп чалгыс кө-жөгө шийин ойнаа, көрүчүлөр ону аажок сонугураан.

Сагылан келген уран-чүлү болгун-тун кижизилгичи Кадар-оол, Дирт-ы-кыс олар эзген каш ырларын сеткилин ханымында хайнышкылыг ырлап күтүс-кенер. Бызаанын, ийи, доңдузчу-га ол-ла коллективтин төвөлгө колхозчу Куу аны-бүрү ырларын дынаасканын күтүскен, көрүчүлөргө улу-биле үн-делген. Чаз-Суур болгаш район төвүнүн база Хандагайты ортумак школанын уран-чүлү коллективтеринин көрүчүл-лери бекик утга-шынарыг болгаш хей аны хевирин болган.

Район аныяктарнын фестивалы болуп

ЭРЗИН

Чокта чаз Эриин районун төвү Эриин суурга аныяктар фестивалы болуп өр-төк. Фестиваль эгелдээр чеди бир ко-нук бургузуп колхозтарын дыка хей аныяктар кызыл туатарын тутулаан, хөдүг ырларын ырлашкан четилен кел-генер. Байырал эгелээр, аас шийе-пешерин хевин кетинген аныяктар чы-каашканынар. ВЛКСМ районунун сек-ретары Санаа чымылганарга байыр че-дирип, чүгө чугаалаан соонда фести-валдын тутун көдүргөн.

Фестивальга уран-чүлүг көрүлде-лери, күш-культура талазы-биле, бодал-ганын, хурунтин, шыгыраанын, шыа-нын, хол бөдүүнүг маргылалары бол-ган база хол-биле кылган чүдүлдерин демдегелген кылган.

Фестивальга «Чаз орук» колхозтун аныяктары уран-чүлүг, шыгыраанын, хурунтин, чадаг-тергенни маргылала-рынга бирги черин алганар. «Чаз

турган хунерде хол-биле кылган бол-гаш угулаан дээрден чүдүлдерин де-гелгел болган. «Коммунизмче орук» кө-дө ажыл-агый артелинин колхозчу Девектин ол колхозтук Ары-Бажында сут-бараан фермадын 100 баш ийе-ккер кажазынын хевирин ыш-биле чаап кылган көнчүг солуп болгаш көрүштүг. Күнчүлүг «Кулаково ту-тушуну» деп аттыг чүрү болгаш Хандагайты ортумак школанын өөрени-кчилеринин угулаан дээрден чүдүлдерин көрүчүлөр сонугураан.

Ол ышаш бодалганын, чине атлет-иканын маргылалары болулаан. Ол маргылалар районун аныяктарын спорт талазы-биле мергежилг эгээр эвес кижилер бар дээрин көртүскөн. Спорттун база бир хевир болуп ча ады-рынга бирги черин Дунгар-оол («Тор-галыг» колхоз) алган. Шыдыраа маргыл-лазынга Сундуй (Хандагайты) эң эки «көтүзүлгү болган. Национал хурушке Дүметей («Торгалыг» колхоз) шүлгөн болгаш ийе Шалмыр-Доржу («Совет Тыванын 5 чылы» колхоз) үзүлүшкен.

Район аныяктарнын фестивалы ча-лын намынны бөдүлүг байырлаа болуп аоткен болгаш чаз өзүп орап талаа-ларын көртүзүп болган. Итчала-да фестивалдык организастыг эрттерге та-лазы-биле районун фестивал эрттер оргомтеди (даггазы эл Решетников) ону канчаар чорударын экин баш-тук таарыштырбоонунда, план тургус-танындан чамдык коллективтер уран-чүлү талазы-биле программаларын чамдызын көрүжү ужурга таварыш-кан. Оргкомитеттин бекитилгери Ке-ден, Пөлөө олар «шак-минута хамнаар» деп чыдаганнап алган. Солчулар болгаш Сагылан келген уран-чүлү коллективтеринин көрүчүлөргө болуп турла каш удаа көзүп турган, эк-эки хей номерлерин кааан. Решетнико-в «чарыны» баугар хол бөдүүнүг маргылалаан болган. Байм коллектив-тин калдыг черин эзөөнни хуваарда база эзөөн шии эвес чүдүлөр турган.

С. ОЧУР.

Т. САРЫГ-ООЛ.

«Дук-са-лыр» деп танчыны ойнааны, «Комму-низмче орук» колхозта Шойко Кларанын «Удгел», «Кызыл сымды» колхозта Ту-лун Дежиданын «Вайла Хемчин» деп ырларын ырлаан көрүчүлөргө дыка сонугураан болган. Национал хурушке Ириг Павел шүлгөн, Сагды үзүлүш-кен.

Фестивальга киришкен аныяктарын спорттук, эске-даа хевин колхозтар баштаар черлери көнчүг чарып, элтиг кылдыр кылгылал бергелээр, оон иштин де «Кызыл сымды» колхозтук аныяктар спортка кедер чалгыс ай хеви чок кел-ген.

Колхоз баштаар чери болгаш колхозта партия организацияны аныяктарын фести-валынче кичээни болгаш сагыш сааыр ужурап турган.

И. ОЯДУП.

Чурукта: Владимир Ильич Ленинни Кремльде ажылчы кабинетте, Анган чогаалчы-биле (артист Е. Меркулович) В. И. Ленинни беседасы кылг олурар.

Фотоу С. Феоктистову.

П. БАРАНОВ,

Каа-Хем районунун педагогика кээ-недин өрөгелдир.

Делегей Байдалынның дончуулары

Культура эргелелинин типографиясы